

ACHTER DE SCHERMEN

Mailen?
nieuwsdienst@destentor.nl

De Stentor duikt deze zomer in zeven thema's. Deze week: jacht op **de Big Five** van de Hoge Veluwe.

de Big Five

'Respecteer de comfortzone van een dier'

◀ In de verte tientallen zijn bruine vlekken te ontwaren. Wie beter kijkt, ziet wat het zijn: moeflons. Een stuk of vijftig. „De moeflon is een nomade en zwerft door het park”, vertelt Hoge Veluwe-boswachter Henk Ruseler. „Liefst tegen de wind in en over vlaktes.”

HENRI VAN DER BEEK

De buffel, de leeuw, het luipaard, de neushoorn en de olifant; ze staan bekend als de Big Five van Afrika. Heeft de Hoge Veluwe ook vijf groten? Op pad met boswachter Henk Ruseler.

René Vorderman

Met kretologie als *de Big Five van de Hoge Veluwe* heeft Henk Ruseler niet zoveel. „De Big Five zijn voor mij dé Big Five zoals ze algemeen bekend staan.” Ruseler vindt dat de term nogal eens wordt misbruikt. „Dan weer wordt er een vos bij gezocht, dan weer een bever of zeehond. Net wat uitkomt. Ik zou de Hoge Veluwe tekort doen door het alleen over de grootste vijf te hebben. Er leven hier zeer zeldzame dieren zoals de nachtzwaluw of de blauwvleugelsprinkhaan.”

Tijd om één en ander met eigen ogen te aanschouwen. De jeep in met Ruseler, voor een rondje over de Hoge Veluwe. Terwijl de boswachter de terreinwagen over dan weer verder en dan weer onverharde wegen manoeuvreert, geeft hij een lesje geschiedenis: „De oppervlakte van de Hoge Veluwe is 5.400 hectare. In 1909 begon Anton Kröller met de aankoop van grond, in 1935 is het een nationaal park geworden. Grote

beesten liepen er in eerste instantie niet omdat het gebied door onder meer zandverstuivingen te schraal was. Omdat Kröller een gepassioneerde jager was, zette hij wilde dieren uit zoals edelherten en zwijnen.”

Wrattenbijter

Inmiddels leven er 'onnoemelijk veel soorten' en er blijven nieuwe bij komen. „Aantallen durf ik niet te noemen. Maar denk aan hagedissen, andere reptielen en meer dan honderd rode lijstsoorten. Maar ook vele tientallen vlindersoorten, vossen, dassen en kleine organismen zoals de wrattenbijter. En roofvogels zoals de havik, de buizerd, de wespandief, de slangenarend, boomvalken en uilen.” Ineens merkt hij een kwikstaart op. „Vind ik net zo leuk als een hert.” Voor het zien van wilde beesten moet je oog hebben, zegt Ruseler. „En een redelijke dosis geluk. Kijk, een hert gaat niet langs de weg staan wachten. Dieren zitten sowieso niet op mensen te wachten. Ze zoeken rustige plekken, om te herkauwen en voedsel te zoeken.”

Dan maakt de boswachter een opsomming: „De grotere dieren op de Hoge Veluwe zijn het edelhert, het wild zwijn, de ree, de moeflon en het damhert.” Tadaa, vijf stuks.

„Grof wild in vaktermen”, zegt Ruseler. Om bezoekers tegemoet te komen, beschikt de Hoge Veluwe over een aantal wildobservatieplaatsen. Rijdend langs stuifduinen stuurt Ruseler de jeep naar zo'n open plek. „Jarenlang hadden we een openstellingsregeling, waardoor bezoekers vrij konden struinen. Dat hebben we per 1 januari afgeschaft want mensen wilden dieren graag fotograferen en verstopten zich in bosjes.” Met verstoring van het natuurlijk gedrag tot gevolg. Inmiddels heeft het wild zich weer beter verspreid. Ruseler: „Wild heeft twee dingen nodig: rust en voedsel. Zo hebben we vele weiden die we jaarlijks biologisch bemesten. Zo'n sappig weilte, vol mineralen, werkt als een magneet. Het is heel eiwitrijk.”

Wilde haarschappen

De eerste wildobservatieplaats biedt een weids uitzicht, maar geen dieren. Op naar de volgende open plek, het zogeheten Bosje van Staf. Vanaf een houten torentje zijn in de verte tientallen bruine vlekken te ontwaren. Wie beter kijkt, ziet wat het zijn: moeflons. Een stuk of vijftig. „De moeflon is een nomade en zwerft door het park”, vertelt Ruseler. „Liefst tegen de wind in en over vlaktes. Moeflons zijn wilde haar-

200

■ Zo'n 200 moeflons grazen op de Hoge Veluwe. Mannetjes zijn te herkennen aan hun grote, gedraaide hoorns.

schapen en komen oorspronkelijk van Sardinië en Corsica. Mannetjes zijn te herkennen aan hun grote, gedraaide hoorns. Vrouwtjes hebben veel kleinere hoorns.”

Zo'n 200 moeflons grazen op de Hoge Veluwe. Ook van edelherten en reeën lopen 200 exemplaren rond. „Het edelhert is het grootste in het wild levende landzoogdier van Nederland. Een mannetje weegt bijna 200 kilo. Een behoorlijk beest.” Het gebied telt vijftig wilde zwijnen en van damherten zijn er nog niet veel, omdat die relatief kort op de Hoge Veluwe leven.

Hoewel de meeste beesten mensenschuw zijn, ziet Ruseler steeds vaker een edelhert of wroetend zwijn opduiken langs de weg. „Die hebben hun angst blijkbaar afgewend. Hoe dat kan? Dat moet je aan het dier vragen. Reeën ga je binnenkort sowieso vaker tegenkomen, want het is bijna bronsttijd. De bokken staan stijf van de hormonen.”

En warempel, daar staat er één, op zo'n 100 meter van het pad, in de bosjes. Ruseler onderstreept nog eens: „Het is hier geen dierentuin. Respecteer de comfortzone van een dier. Een wild zwijn kan het niet tegen je zeggen wanneer hij iets niet fijn vindt. Dus gun ze de rust en de ruimte.”

MORGEN:

De wolf, toekomstig lid van de Grote Vijf?

ACHTER DE SCHERMEN

Mailen?
nieuwsdienst@destentor.nl

De Stentor duikt deze zomer in zeven thema's. Deze week: jacht op **de Big Five** van de Hoge Veluwe.

de Big Five

De wolf komt, maar hoe en wanneer?

De Veluwe is 'zijn tuin' en de wolf mag er zich van ecooloog Hugh Jansman (44) gerust vestigen. Ze komen steeds dichterbij, maar wanneer krijgen we écht te maken met de terugkeer van de wolf?

Anton van Noorel

Drs. Hugh Jansman uit Radio Kootwijk is ecooloog bij instituut Alterra van de Wageningen Universiteit. Hij onderzoekt er natuurbeheer en -behoud van wilde dieren in Nederland. In februari gaf Jansman een lezing over de wolf op de Hoge Veluwe. Later dit jaar, in november, doet hij dit nog eens. „In Nedersaksen hadden ze in 2012 één individu. Nu zijn er negen roedels en enkele zwervenden. Zo snel kan het dus gaan.”

Hoe groot schat u de kans in dat er weer een wolf naar Nederland komt?

„De vraag is niet of ze komen, maar wanneer. Inmiddels lopen er al zeven roedels wolven op de Lüneburger Heide, een Duits natuurgebied op circa 200 kilometer van de grens. Dat zijn afstanden die voor wolven gemakkelijk te overbruggen zijn.”

„Jonge wolven gaan steeds op zoek naar een eigen territorium. Hoe meer roedels, hoe meer jongen en hoe groter de kans dat de jongen richting Nederland komen. In het grensgebied, bij Osnabrück en het Duitse Meppen, werden al individuele wolven gesignaleerd.”

En hoe zit dat met de Veluwe?

„De Veluwe is zeer geschikt. Wolven hebben hier rust, dekking en voldoende voedsel. Een reizende wolf komt niet zomaar de Veluwe binnen. Om het park heen staat een groot hek, het zogenaamde hoefdierraster. Dat is een probleem.”

„Bovendien moeten wolven langs snelwegen, waar ze dood gereden kunnen worden, om bij de Veluwe te komen. Wolven zijn slim. Uiteindelijk komen ze vast wel. Wanneer precies is koffiedik kijken. Dat kan dit najaar, maar ook pas over enkele jaren.”

Waar in de Veluwe zullen de wolven dan gaan leven?

„In Duitsland zien we dat de dieren vooral leven op plekken waar weinig mensen komen. Denk daarbij aan militaire oefenterreinen. Op de Veluwe

FOTO HUGH JANSMAN

Wolf goed voor korhoen

Als ecooloog van het instituut Alterra heeft Hugh Jansman zich de laatste jaren ook bezig gehouden met de populatie van het korhoen in Salland. Volgens de ecooloog zou de komst van een roedel wolven in het gebied wel eens goed nieuws kunnen betekenen voor het beschermde diersoort. „Korhoenders worden vooral gepakt door vossen. Als er een wolf komt in het gebied, zijn de vossen zelf een prooi. En een wolf heeft echt geen interesse in een korhoen.”

zouden Infanterie Schietkamp (ISK) in Harskamp of Artillerie Schietkamp bij 't Harde geschikte locaties kunnen zijn.”

Moeten we wel blij zijn met de terugkeer van een roofdier?

„We missen op de Veluwe een groot roofdier die het gedrag van de prooidieren kan beïnvloeden. Ik ben daarom heel benieuwd of de wolf het hier lang volhoudt qua verkeersrisico en wat voor gevolgen het allemaal heeft voor het ecosysteem.”

En de prooidieren, zoals reeën, zijn zij gebaat bij de komst van de wolf?

„Een wolf zal zeker op zoek gaan naar prooi, maar ze zullen vooral de jonge, zieke en oude dieren uit een kudde pikken. De vitaliteit van de overgebleven dieren zal daardoor verbeteren. Veel zwijnen worden nu afgeschoten. Wat de wolf zal doden, is niet meer dan een druppel op de gloeiende plaat.”

„Het ecologisch systeem zal door de wolf verbeteren. Soorten, zoals het korhoen, krijgen weer meer kans. De

200

■ Inmiddels lopen er al zeven roedels wolven op de Lüneburger heide, op circa 200 kilometer van de grens. „Dat zijn afstanden die voor wolven gemakkelijk te overbruggen zijn.”

De vogels, horen die ook bij de Grote Vijf?

◀ Ecooloog Hugh Jansman: „De Veluwe is zeer geschikt. Wolven hebben hier rust, dekking en voldoende voedsel.” FOTO HENRI VAN DER BEEK

kuddes moeflons gaan het moeilijker krijgen. Eigenlijk horen deze niet thuis op de Veluwe. Normaal vluchten zij bergkliffen op om roofdieren te ontwijken. Dat kan op de Veluwe niet.”

Wat betekent de komst van de wolf voor het toerisme op de Veluwe?

„Ik schat in dat een minderheid angst heeft, of onbegrip. Voor velen is het juist een aantrekkingskracht. Dat kan ook, we moeten communiceren dat we niet bang hoeven te zijn voor een wolf. Het dier zal ons nooit wat doen.”

Toch denken veel mensen dat een wolf gevaarlijk is...

„Ja, dat is een beetje het Roodkapje-effect. Mensen hebben door het verleden een verkeerd beeld van de wolf. Dat ze in pure wildernis leven en onzichtbaar zijn. Dat is onterecht. Ook gebieden als Groningen en Drenthe zouden een perfecte habitat voor de wolf kunnen zijn. Het is belangrijk dat we de bevolking daarover blijven voorlichten.”

ACHTER DE SCHERMEN

De Stentor duikt deze zomer in zeven thema's. Deze week: jacht op **de Big Five** van de Hoge Veluwe.

de Big Five

'De boomvalk, dat is een absolute topvogel'

Mailen?
nieuwsdienst@destentor.nl

Praat met Wim Weenink niet over groot wild. Daar weet hij weinig van. Maar over vogels kan de oud-leerkracht natuurkunde niet op houden. „Ik heb een kokervisie”, geeft hij toe.

Anton Goegebeur

Een vogeltje, een handpalm groot, schiet net voordat de Land Rover zijn pad kruist omhoog. Enkele meters verder verdwijnt de vogel weer in het hoge gras. Een nachtzwaluw, een tjiptjaf of toch een gewone mus? „Een veldleeuwerik!” Wim Weenink klinkt gedeceerd vanaf de achterbank. Aan een flits heeft de ervaren vogelaar genoeg om uit te maken welke soort voorbij vliegt.

Weenink inventariseert de vogelsoorten op de Hoge Veluwe. Bij de Big Five denkt hij in de eerste plaats aan Afrikaanse olifanten en neushoorns, maar op de Hoge Veluwe wil hij toch enkele vogelsoorten aanstippen. „De nachtzwaluw, de raaf, de veldleeuwerik, de zwarte specht en de boomvalk. Eigenlijk is vijf te weinig, in het natuurpark zitten zeventien broedsoorten die landelijk op de rode lijst staan.”

Worstelen

Weenink kiest bewust voor vogels die het goed doen in het natuurpark, maar elders worstelen met hun voortbestaan. „De raaf was decennia lang verdwenen uit Nederland, maar maakt nu zijn herintrede. Op de Hoge Veluwe zitten vier broedparen.”

De raven laten zich tijdens de rondtocht niet zien. Ook de nachtzwaluw geeft niet thuis. „De zwarte

◀ Volgens vogelaar Wim Weenink (links) zijn het talingen, die ze verderop zien. Boswachter Henk Ruseler geeft zich gewonnen. „Je hebt gelijk Wim. Het zijn talingen.”

FOTO RUBEN SCHIPPER

ekster zag ik deze ochtend nog”, aldus Weenink. In de zomer is het stil op de Hoge Veluwe. De vogels kwetteren niet, alleen de veldleeuwerik laat nog van zich horen. Voor Weenink is dat een mysterie. „Het zijn mannetjes die hun territorium afbakenen en vrouwtjes roepen, maar het broedseizoen is voorbij.”

Eigenlijk is juli de minst goede maand om vogels te spotten. „In het voorjaar is er het broedseizoen. Dan is er veel kabaal en de vogeltrek begint pas eind augustus. Daar tussenin, tsja, dan ga ik op vakantie.”

Tijdens het broedseizoen trekt Weenink iedere dinsdagavond, zes weken op een rij, het natuurpark in. Hij doet dit nu zo'n tien jaar. Vroe-

ger met een papieren kaart in de hand, nu met een tablet. „Samen met vier à vijf andere vrijwilligers inventariseer ik de broedsoorten door ze aan te tikken op de kaart. Digitaal is gemakkelijker met dan potlood en kaart.”

Middernacht

Iedere vrijwilliger krijgt zijn of haar 'plot' of gebied toegewezen. Weenink struint soms tot na middernacht in zijn eentje door het park. „Regenlaarzen zijn dan wel handig”, lacht hij. Een volle maan - voor beter zicht - hoeft niet. „Luisteren is veel belangrijker dan kijken. Ik focus op de gezangen.”

Volgens Henk Ruseler, boswachter van de Hoge Veluwe, heeft Weenink het talent om uit een vogelconcert ieder instrument, iedere snavel, te destilleren. Weenink probeert te relativeren. „Ach, vroeger had ik collega's die al aan het schuifelen van de pootjes vogelsoorten konden onderscheiden.”

De Hoge Veluwe telt ruim honderd broedsoorten. „Dat is veel, maar er zijn soorten die het ook hier moeilijk hebben. Als ik tijdens het inventariseren de boomvalk hoor, dan ben ik altijd opgelucht. Oef, ze zijn er weer.”

Onder meer veldleeuweriken, mus-

▲ Boomvalk. FOTO WIM WEENINK

▲ Veldleeuwerik. FOTO WIM WEENINK

sen, roodborsten en misschien een tjiptjaf laten zich zien. De 'kenmerkende' soorten voorlopig niet. Weenink laat de Land Rover bewust naar een dode boom rijden. „Daar kan het lukken.” En, jawel, vanaf een kale tak tuurt een boomvalk over een plas. Terwijl Weenink door zijn verrekijker kijkt, komt hij superlatieven tekort. „Het is een absolute topvogel. Ongelooflijke reflexen heeft die. Ze zijn zo wendbaar dat ze zelfs libellen vangen en als ze echt honger hebben, een vogeltje.”

De boomvalk laat zich niet lang bekijken. Na enkele minuten scheert de vogel weg. Weenink en Ruseler hebben de verrekijker dan al op enkele watervogels gericht. Eenden of talingen? Een discussie ontspint zich. Uiteindelijk geeft Ruseler zich gewonnen. „Je hebt gelijk Wim. Het zijn talingen.”

Kraanvogel

Er zijn natuurlijk vogels die nog niet in het park zitten, maar er volgens Weenink wel zouden aarden. Na tien jaar inventariseren, hoopt hij nog op twee soorten. „Ooit zou ik op een avond een slechtvalk willen horen en zien. En, als het kan ook een kraanvogel, maar dan niet als passant. Ze moeten echt komen broeden.”

VOGELS SPOTTEN

■ De vogels broeden niet meer en de trekvogels zijn er nog niet. Dat de veldleeuweriken nog van zich laten horen is uitzonderlijk. Eigenlijk zijn het vooral jonge vogels, net uit het nest, die af en toe kwetteren. „Toch kun je ook in de zomer mooie vogels spotten”, aldus boswachter Henk Ruseler. Hij geeft twee tips. „Leeuweriken en nachtzwaluwen kun

je vinden in een weidse omgeving.” Voor andere vogels is het beste geduldig aan een plas water te wachten. „Herten of moefflons komen niet. Die hebben genoeg te drinken in de vochtige bossen - dit is geen droge savanne. Vogels komen altijd. Met een beetje geluk speelt er een boomvalk naar enkele libellen en anders, even geduld hebben...”

De kleine vijf, op zoek naar amfibieën en reptielen

ACHTER DE SCHERMEN

De Stentor duikt deze zomer in zeven thema's. Deze week: jacht op **de Big Five** van de Hoge Veluwe.

de Big Five

'Als een slang je bijt, moet je het wel bont hebben gemaakt'

Mailen?
nieuwsdienst@destentor.nl

◀ Harrie Wijnands, specialist reptielen en amfibieën, bij een open zandplek op de Hoge Veluwe. Ideale plek voor de zandhagedis om eitjes te leggen. „Ze kunnen zich hier snel opwarmen en liggen niet te veel in het zicht.” FOTO'S HENRI VAN DER BEEK

Tot de rijke fauna van de Hoge Veluwe behoren reptielen en amfibieën. Harrie Wijnands weet er alles van en gidst de Stentor samen met boswachter Henk Ruseler langs slangen, hagedissen, salamanders, kikkers en padden.

René Vorderman

Freek Vonk heeft een hoop fans. Maar de bioloog geeft in zijn spectaculaire tv-optredens eigenlijk het verkeerde voorbeeld, zegt Henk Ruseler.

„Ziet hij een reptiel, dan springt hij er bovenop. Als je kinderen meeneemt de Hoge Veluwe op en je pakt een slang of hagedis, dan vinden ze dat niet spannend genoeg. Terwijl je die dieren het beste met rust kunt laten. Als ze je zien bewegen, schieten ze weg. Dicht bij een slang of hagedis komen om ze rustig te bekijken, is al een sport op zich.”

De boswachter zit achter het stuur van de vijfdeurs-jeep met daarin ook Harrie Wijnands, specialist reptielen en amfibieën van de Vereniging Vrienden van de Hoge Veluwe. „Op muurhagedissen na, leven alle hagedissensoorten op de Hoge Veluwe”, zegt Wijnands.

Net als alle in Nederland voorkomende slangen. „Dat zijn er niet zo-

veel, te weten de ringslang, de adder en de gladde slang.”

De ringslang is de grootste van het stel en kan anderhalve meter lang worden. De adder is giftig. „Als een slang je bijt, moet je het wel bont hebben gemaakt.”

Eitjes

De hagedis is onschuldiger. De levendbarende hagedis, hazelworm (zonder pootjes) en zandhagedis bewegen zich over de Veluwe. Laatstgenoemde legt eitjes in het zand. Probleem is dat dit vaak langs de rand van de weg gebeurt, omdat dit zo'n beetje de enige open zandplekken zijn. Dat blijkt bij de eerste stop nabij het Karitzkyveld. „Eitjes worden nogal eens geplet door het vervoer over de wegen”, vertelt Wijnands. „Zo afhankelijk zijn van zandpaden, dat wil je niet. Daarom hebben we midden op de heide open plekken uitgegraven.”

Wijnands banjert de hei op en laat zo'n open ruimte zien. Een stuk of zes hebben ze er gecreëerd, machi-

▲ Een kleine pad.

naal zijn er langs de bosrand nog eens tien uitgegraven. „Dit is een typische omgeving voor reptielen”, doceert Wijnands. „Ze kunnen zich hier snel opwarmen en liggen niet te veel in het zicht.”

Opwarmen is deze ochtend niet nodig, want de thermometer tikt al bijna tropische waarden aan. De lucht is strakblauw. Ineens ziet Wijnands een zandhagedis voorbijschieten. „Ik hoop dat het een vrouwtje was en dat ze eitjes heeft afgezet.”

Om reptielen te ontwaren, kijkt Wijnands altijd goed naar de heidestruiken. Ritselt er wat? Grote kans dat het een slang of hagedis is. „Soms klimmen ze in een struik.” Het is een kwestie van geluk hebben, zegt Wijnands. „Het zijn vaak toevalstreffers. Bij temperaturen tegen de dertig graden verstoppen reptielen zich. Je ziet ze het snelst bij twintig graden, hoge sluierbewolking en een schraal zonnetje. Maar een paar jaar geleden trof ik bij het Deelense Veld, toen het bijna begon te regenen, achttien jonge slangen. En toen het een keer perfect weer was voor slangen, kwam ik elf zandhagedissen tegen.”

Voorzichtigheid is in elk geval geboden, vindt Ruseler. „Wanneer ik met de auto over het terrein rij, ben ik er altijd op gespitst geen slangen te overrijden. Het kan zijn dat er één op het pad ligt te zonnen.”

▲ Waterjuffers.

Hoe de goudjakhals werd gespot door een cameraval

Op de terugweg naar de auto vormen enkele geplette padden een voorbode voor de tweede helft van de rondtocht: amfibieën. Ruseler stuurt de jeep al stutierend over een hobbelige zandweg naar de zuidwestelijke hoek van het Nationale Park, op zoek naar kikkers, padden en salamanders.

Vitesserups

Over het water scheren libellen. Twee waterjuffer-stelletjes paren synchroon op een takje. In het lange gras kruipt een rups met geel-zwarte strepen. Wijnands: „De rups van een Sint-jacobsvlinder. Ik noem hem altijd de Vitesserups.”

Een amfibie is het niet, zoals de pad die passeert dat wel is. Het is een rugstreeppad, die enorm veel kabaal kan maken. Op een kilometer afstand hoorbaar, zegt Wijnands.

Ook de gewone pad leeft op de Hoge Veluwe, terwijl de kikker met drie soorten present is: de heikikker, de groene kikker en de bruine kikker. De kleine watersalamander en alpenwatersalamander maken de amfibiefamilie compleet. Deze ochtend verroeren ze zich echter niet. Een gewone pad laat zich nog wel even zien. Tot vreugde van Wijnands, die de waarneming registreert in een apparaatje. „De gewone pad kan overal opduiken, maar voor mij was het nieuw hem hier aan te treffen.”

ACHTER DE SCHERMEN

De Stentor duikt deze zomer in zeven thema's. Deze week: jacht op **de Big Five** van de Hoge Veluwe.

de Big Five

Wild laat zich gemakkelijk vangen met een cameraval

Mailen?
nieuwsdienst@destentor.nl

◀ De geavanceerde fotoapparatuur werkt met een warmtesensor. Zodra een beest in de buurt komt, wordt meteen een reeks beelden geschoten. „Een cameraval op een drukbezochte wildheide levert zo al gauw 20.000 foto's per zes weken op”, weet onderzoeker Yorick Liefthing van de Wageningen University.

FOTO RUBEN SCHIPPER

FOTO'S ONDER: WILDCAMERA WAGENINGEN UNIVERSITY

Tientallen vallen vangen sinds drie jaar loslopend wild op de Veluwe. Met een camera, welteverstaan. De verzamelde beelden leiden tot bijzondere vondsten. Begin dit jaar werd zelfs de beruchte goudjakhals gespot.

Laura Cuijpers

Met witverlichte ogen lijkt hij recht in de camera te kijken. Het beeld van de zeldzame goudjakhals ging in februari heel Nederland door. Onderzoeker Yorick Liefthing van de Wageningen University weet het nog goed. „Dat was wel bijzonder, die foto. Maar zo'n beest loopt binnen een maand half Europa door. Het zijn vaak mannetjes die uit hun territorium zijn verdreven. En als het niet bevalt, zijn ze ook zo weer weg.”

De foto is een van de miljoenen beelden uit een groots opgezet onderzoeksproject van de universiteit. Sinds drie jaar piept in het Veluwe landschap daarom af en toe een leger-

groen kastje boven het het gras uit. Zeventig van deze cameravallen maakten in drie jaar tijd 4,5 miljoen foto's. Liefthing is vanaf het begin verbonden aan het project. „Wat gaat erin, wat gaat er uit en waar hangen de dieren uit. Dat willen we weten.” De omvang van het onderzoek is uniek in de wereld. „De Veluwe heeft stuifzand, dennenbos, wildheides. Drie jaar lang hebben we data kunnen verzamelen in een afgesloten omgeving. En de invloed van een ecoduct kunnen we meten.”

Een half jaar na het plaatsen van de cameravallen openden twee passages in de Veluwe hun deuren. Vanaf dat moment kon elk edelhert dat maar wilde over een hekje springen om de Veluwe op te komen. Voor de everzwijnen is er een soort kattenluikje gemaakt.

Bij een van de ecoducten kijkt Liefthing naar het raster waar de goudjakhals waarschijnlijk overheen is gesprongen. Op deze plek is hij destijds gespot. Is er kans dat er meer deze kant op komen? „Dat is moeilijk te zeggen. Wolven gaan we waarschijnlijk wel meer zien.”

De camera's werken met een warmtesensor. Zodra een beest in beeld loopt, flitst een cameraval binnen tweitiende van een seconde een reeks foto's. Als een dier langer in beeld blijft, staat de lens meteen paraat voor de volgende reeks. „Een cameraval op een drukbezochte wildheide levert zo al gauw 20.000 foto's per zes weken op”, zegt Liefthing. Sinds de start van het project is een hoeveelheid data verzameld vergelijkbaar met 120 jaar mensenwerk. „Het is een nieuw stuk gereedschap in je gereedschapskist als beheerder. Vooral voor schuwe diersoorten, zoals de vos, is het een handig middel.”

Entertainment

Een groep van zestien vrijwilligers gebruikt thuis een app om de beelden te verwerken. Soort, aantal, leeftijd en geslacht worden vastgelegd voor zover mogelijk. Een beetje entertainment voor de vrijwilligers is er gelukkig wel. „Af en toe vliegt er een buizerd voorbij, of zoekt een boommarter voor de camera langs.” zegt Liefthing.

„En ja, de voortplanting van de die-

Het slotverhaal gaat over exoten. De poema is verre van de enige vreemde soort die ooit de Hoge Veluwe bezocht.

ren zie je natuurlijk ook voorbij komen”, zeg hij lachend. Het meest voorkomende zoogdier van allemaal staat er ook vaak op. „Selfies van mensen zien we ook langskomen. Nu zal dat wel minder worden, omdat er niet meer gestruind mag worden.”

De struiners hoeven zich geen zorgen te maken over het beeldmateriaal, voor het onderzoek wordt het kaf van het koren gescheiden. „We concentreren ons nu op het in kaart brengen van de grotere hoefdieren. Moeflons, edelherten, dat soort dieren.”

Vanochtend heeft Liefthing de laatste geheugenkaarten die worden meegenomen in het onderzoek uit de cameravallen gehaald. In 2017 loopt het onderzoek af. Desondanks blijven de cameravallen draaien. „We hebben nu al in het materiaal geïnvesteerd, dus dat blijft gewoon staan. Wie weet wat de toekomst nog brengt. Onderzoekers werken op dit moment aan automatische herkenning van dieren op foto's. Dan kunnen we data nog veel sneller analyseren.”

WEEKEND

ACHTER de

Een echt grote kat, een cheetah, zou leuker zijn...

Dat een poema ooit de Hoge Veluwe bezocht, weet bijna iedereen. Het Nationaal Park krijgt vaker van deze 'exoten' over de vloer. Volgens boswachter Henk Ruseler blijven de meeste ook.

Anton Goegebeur

Met een lach blik hij terug op die 'heel grote komkommer'. „Helikopters vlogen over. Iedereen zocht de poema. We moesten heel het park afsluiten. Dat wilden we niet, maar niets mocht meer.” De zomer van 2005 ligt nog goed in het geheugen van boswachter Henk Ruseler. „Plots zag iedereen een poema lopen.”

Een huiskat krult om Ruselers voeten heen. Net als de vermeende poema is de kleinere soortgoot een exoot. „Een echt grote kat, een cheetah, zou leuker zijn. Maar dat mag niet zeker?“, vraagt Ruseler lachend. Hij praat gemoeidelijk en is uitzonderlijk niet gekleed in het typerende groen-beige uniform. Ruseler is thuis. De boswachter woont al 35 jaar midden op de Hoge Veluwe. Op een steenworp van het Kröller-Müller Museum nam hij zijn intrek in een voormalig jachtopzienerswoning, de Pampel.

Onweer hangt in de lucht als Ruseler aan de tuintafel vertelt over exoten in het park. Soorten, fauna en flora, die er niet thuishoren, maar zich toch vestigen. Het summum is de poema. „Maar ook wasberen, nijlganzen en brulkickers zijn import. Eigenlijk zijn alle exoten die we nu kennen ontsnapte exemplaren of uitgezet door de mens.”

Broodjeapverhaal

„Als het een poema was, dan was het een illegaal, ontsnapt exemplaar. Dan zat je als eigenaar behoorlijk in de rats.” De poema op de Veluwe afdoen als een mooi broodjeapverhaal vindt Ruseler te gemakkelijk. „Het verhaal is doodgebloed bij een wilde kat - iets groter dan deze hier - in Klarenbeek, bij Apeldoorn.”

Katachtigen struinen niet zo ver legt Ruseler uit. „De poema werd gespot bij Ede, die gaat niet naar

het oosten van Apeldoorn.” Tus- sen volgens Ruseler waardevolle waarnemingen - van een collega bij het Nationaal Park - zaten ook flagrante leugens. „Een foto van de zogenaamde poema werd snel doorprikt als zijnde genomen in Brazilië. Dan haakt iedereen natuurlijk af. Maar dat neemt niet weg dat er wel degelijk een poema gezeten kan hebben en geschoten is.”

„Hier hebben ook kangoeroes gezeten. Kleine wallaby's denk ik.” Anton Kröller zette deze uit in 1921. Samen met de moeflon. Het wilde schaap met opvallende hoorns bleef. De kangoeroes sprongen - volgens de overlevering - meteen over de afrastering en verdwenen. Hoe het ook zij, de poema en de kangoeroe zouden één van de weinige exoten zijn die geen lang leven in het park beschoren waren.

„Als een soort zich wortelt is het heel moeilijk deze weer weg te krijgen.” Het beste voorbeeld is de Amerikaanse vogelkers. Een 'invasieve' struik die weinig ruimte laat voor de eik en de beuk. „We verwijderen ze, maar het is vechten tegen de bierkaai. Volgens mij heeft staatsbosbeheer de bestrijding intussen opgegeven.”

Moestuin

Voor de eerste regendruppels vallen, vertelt Ruseler over zijn tuin, een afgebakend eilandje in het Nationale Park. „De supermarkt is een eind verderop dus is een moestuin wel nuttig. Niet alle groenten die ik teel horen thuis op de Hoge Veluwe”, vertelt de boswachter. Ook hij probeert 'invasieve' soorten uit zijn tuin te houden. Ruseler wordt liever niet wakker met een edelheer in zijn tuin. „Ze komen op de moestuin af. Ik heb een elektrische schrikdraad gespannen. Volgens mij springt een ree daar gewoon overheen.”

Dat konijnen die ooit door Romeinen uit Iberië zijn meegenomen maakt ze tot op de dag van vandaag een exoot. Hetzelfde geldt voor de Aziatische wasbeerhond die in de jaren dertig uit een bontfokkerij ontsnapte. „Deze dieren zitten al generaties in het wild. Aanvankelijk was hun im-

De Stentor duikt deze zomer in zeven thema's.

Deze week: jacht op de Big Five van de Hoge Veluwe

◀ De poema op de Veluwe afdoen als een mooi broodjeapverhaal vindt Henk Ruseler te gemakkelijk. „Het verhaal is doodgebloed bij een wilde kat in Klarenbeek, bij Apeldoorn.”

FOTO HERMAN STOVER

DE SCHERMEN Big Five

Mailen?
nieuwsdienst@destentor.nl

pact op het ecosysteem heel groot, nu maken ze er deel van uit."

Een gloednieuwe soort is zeldzaam. Een poema wordt niet elk jaar gespot. „Enkele jaren geleden passeerden Chinese muntjaks hier. Die komen uit de tropen, maar houden gemakkelijk stand in Nederland." Ooit werden de muntjaks uitgezet. In Frankrijk zijn ze ook weleens ontsnapt. Nu wordt op hen gejaagd. Ze hebben een te dreigende impact op het ecosysteem.

Regen valt uit de lucht die alsmaar grijzer kleurt. Ruseler en de kat gaan de jachtopzienerswoning binnen. Een pels ligt over de stoel, een gewei hangt aan de muur. Dit is de woning van een boswachter. Met een kop koffie hervat Ruseler zijn verhaal. „De goudjakhals, voor het eerst waargenomen in februari. is geen exoot", vertelt hij. „Die kwam op eigen kracht naar hier. Ze komen veel voor in midden-Europa en de Balkan. Ze durven weleens te zwerven."

Golfbeweging

Zo zijn er nog meer dieren die oprukken. De slangenarend en de wespspin zijn twee voorbeelden die Ruseler aanhaalt. „Het is de uitbreiding van hun leefgebied. De natuur staat niet stil. Je kan het zien als een golfbeweging over het continent."

Hoewel het park moeite doet om kwetsbare soorten te behouden verliest de Hoge Veluwe - door deze golfbeweging - ook soorten. Ze zoeken andere oorden op. De korhoen is een bekend voorbeeld. De duinpieper en de tapuit, beide kleine vogels, zijn helemaal verdwenen uit het Nationaal Park. „Die broeden hier niet meer. Andersom gaat het met de ijsvogel nu heel goed, maar als er nog eens een strenge winter komt. Dan gaat die populatie sterk afnemen."

Ruseler heeft zich stevig verankerd op de Hoge Veluwe. Na 36 jaar heeft hij geen plannen om andere oorden op te zoeken. „Ik wil het gehuil van een wolf horen voor ik hier vertrek." Het roofdier is geen exoot, het zou zijn herintrede maken. „Of de moeflon, onze bekendste exoot daar even blij mee is, dat zien we dan wel."

1921

■ Anton Kröller zette in 1921 kleine wallaby's uit op de Hoge Veluwe. Samen met de moeflon. Het wilde schaap met opvallende hoorns bleef. De kangoeroes sprongen meteen over de afstrating. Met de poema zijn het exoten die snel weer verdwenen.

VOLGENDE WEEK:

De woningmarkt; hoe wonen we in de regio?

▲ Een poema op de Hoge Veluwe. Was 'ie er nou wel of niet?

FOTO DREAMSTIME